

Aalsmeer, Oosteinderweg
404 (Gemeente Aalsmeer)

Een Bureauonderzoek

ArGeoBoor rapport 1271
auteur: L.C. Nijdam (senior
prospector)

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to L.C. Nijdam, the senior prospector mentioned in the text.

paraaf voor vrijgave

datum: 12 maart 2014

Opdrachtgever: Dhr. J. van Ingen

ISSN: 2351-9975

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1 Inleiding	4
1.1 Kader	4
1.2 Doel en Vraagstelling.....	4
1.3 Administratieve data	4
2 Gegevens plangebied	5
2.1 Beschrijving plangebied.....	5
2.2 Voorziene ontwikkeling	5
3 Bureauonderzoek	6
3.1 Methode	6
3.2 Aardkundige gegevens	6
3.3 Historische situatie	6
3.4 Archeologische gegevens	11
4 Archeologische verwachting	14
5 Conclusie	14
6 Aanbeveling/Selectieadvies.....	16
Literatuur.....	17
Bronnen geraadpleegde kaarten.....	17
Bijlage 1. Heipalen plan	

Samenvatting

In opdracht van Dhr. J. van Ingen heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Oosteinderweg 404 te Aalsmeer (Gemeente Aalsmeer). Het voornemen is om een nieuwe woning te bouwen. De Oosteinderweg is een ontginningsas en bewoningslint en heeft een hoge archeologische verwachting voor resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd. Archeologisch onderzoek is verplicht bij ingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 30 cm –mv.

Indien er nog intact veen binnen het plangebied aanwezig is, kunnen hier resten van de ontginningsperiode, circa de 10^e eeuw, op verwacht worden. Vanaf de ontginningsperiode is er bewoningscontinuïteit geweest langs de Oosteinderweg. De historische kaarten laten vanaf de 16^e eeuw bebouwing zien langs de

Bij het bouwrijp maken is de bodem tot 80 centimeter verstoord. De verstoring die nog gaat plaatsvinden bestaat uit het aanbrengen van 40 heipalen en een sleuf voor de riolering en overige kabels en leidingen. De heipalen verstoren de bodem over een oppervlak van circa 2 m² en de sleuf voor riolering kabels en leidingen komt waarschijnlijk niet dieper dan 80 cm binnen het reeds verstoorde deel van de bodem.

De conclusie is dat de bodemverstoring beperkt is en dat de archeologische waarden die zich mogelijk nog binnen het perceel bevinden niet dusdanig bedreigd worden dat een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk is. Ook kan tussen de heipalen rijen in de toekomst, indien dat noodzakelijk is nog graven archeologisch onderzoek verricht worden.

Het advies is om dan ook om geen archeologisch vervolgonderzoek te doen op de locatie Oosteinder 404 te Aalsmeer.

Dit selectieadvies dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid in dit geval de gemeente Aalsmeer. Deze zullen op basis van de aangeleverde gegevens een selectie besluit nemen over deze aanbeveling. ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem verstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen direct te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om onmiddellijk contact op te nemen met de Gemeente Aalsmeer.

1 Inleiding

1.1 Kader

In opdracht van Dhr. J. van Ingen heeft ArGeoBoor een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Oosteinderweg 404 te Aalsmeer (Gemeente Aalsmeer). Het voornemen is om een nieuwe woning te bouwen. De Oosteinderweg is een ontginningsas en bewoningslint en heeft een hoge archeologische verwachting voor resten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd. Archeologisch onderzoek is verplicht bij ingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 30 cm –mv. Dit bureauonderzoek is de eerste fase van archeologisch onderzoek.

1.2 Doel en Vraagstelling

De doelstelling van het bureauonderzoek is het formuleren van een archeologische op basis van bekende aardkundige-, historische- en archeologische gegevens. De volgende vragen staan bij het onderzoek centraal:

- Wat zijn de aardkundige kenmerken van het (historische) landschap waarin het plangebied ligt?
- Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?
- Zo ja. Wat is de aard en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?
- Kan een uitspraak worden gedaan over de eventuele verstoringsdiepte van de bodem?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?
- Is een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja welk type?

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen Archeologie, 2011).

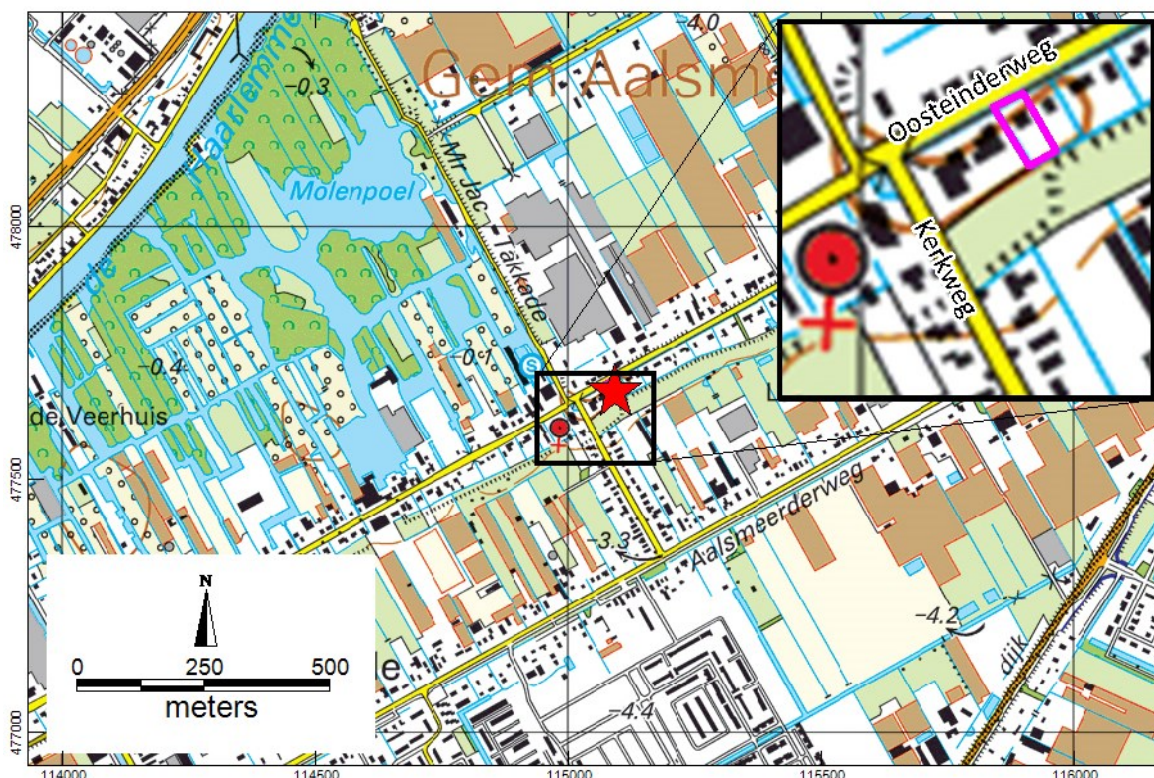
1.3 Administratieve data

Adres:	Oosteinderweg 404 Aalsmeer
Toponiem:	Oosteinderweg 404
Kadastrale adres	Gemeente Aalsmeer, sectie B, nr. 1930
Provincie:	Noord- Holland
Gemeente:	Aalsmeer
Opdrachtgever:	Dhr. J. van Ingen
bevoegd gezag:	Gemeente Aalsmeer
Centrum Coördinaat:	115089/477676
Oppervlakte:	325 m ²
Kaartblad:	25D
Onderzoekmeldingsnummer:	60199
Onderzoeknr.	48508

2 Gegevens plangebied

2.1 Beschrijving plangebied

Het plangebied ligt direct ten zuiden van de Oosteinderweg en heeft een oppervlakte van 325 m² (zie afbeelding 1). Het terrein ligt braak. De vorige woning is onlangs gesloopt. Hierbij is de bodem tot circa 80 cm schoon- en bouwrijp gemaakt, waarbij tot deze diepte 4 à 5 lagen van bestrating zijn opgeruimd.¹ Het maaiveld van het terrein ligt min of meer gelijk met het winterpeil van de sloot. Op basis van het AHN wordt de hoogte van het huidige maaiveld geschat tussen 0 en 0,5 m –NAP.²

Afbeelding 1. Ligging van het plangebied op een topografische kaart (rode ster en paarse rechthoek in de inzet).³

2.2 Voorziene ontwikkeling

Binnen het plangebied is nieuwbouw van één woning voorzien. De woning wordt 18 m diep en 6,5 m breed. De bodemverstoring bestaat uit het aanbrengen van 40 heipalen. Het palenplan is opgenomen in bijlage 1. De palen komen tot 12 meter diepte, waarschijnlijk op de pleistocene ondergrond. De funderingsbalken komen op 10 cm boven het slootwaterpeil te liggen en gaan dus niet of nauwelijks de grond in. Alleen voor de riolering, kabels en leidingen wordt een sleuf gegraven maar deze zal niet dieper komen dan de al geroerde bovenste 80 cm van de bodem.

¹ Persoonlijke mededeling dhr. Van Ingen

² AHN 2007-2012

³ Kadaster 2012

De verstoring door middel van heipalen blijft in veen- en kleilagen over het algemeen beperkt tot enkele centimeters rondom de paal.⁴ Als we uitgaan van een paaldiameter van 20 cm dan is de daadwerkelijk verstoring maximaal een cirkel met een diameter van 25 cm. De verstoorde oppervlakte per heipaal is dan $0,125\text{m}^2 \times 3,14 = 0,05\text{ m}^2$. Het gaat om 40 heipalen, dus de totale bodemverstoring door de heipalen is maximaal 2 m^2 . Ook is er binnen het palenplan nog ruimte (vakken van: 6,3 m x 6,3 m; 3,6 m x 6,3 m; 2,3 m x 6,3 m; en 3,7 x 6,3m) om met een kleinere kraan archeologisch onderzoek te doen als dat in de toekomst nog nodig blijkt te zijn (zie bijlage 1).

3 Bureauonderzoek

3.1 *Methode*

Bij het bureauonderzoek zijn bekende gegevens bestudeerd om te komen tot een archeologische verwachting. De geraadpleegde bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

3.2 *Aardkundige gegevens*

De pleistocene ondergrond bevindt zich in Aalsmeer rond 12 m onder NAP. Op het pleistoceen liggen een dunne laag basisveen met daarop zeelei van het Laagpakket van Wormer. De archeologische verwachting voor deze diepere lagen is, met uitzondering van de top van het Pleistoceen, laag.⁵ Voor de top van het Pleistoceen is de archeologische verwachting afhankelijk van de mogelijke erosie en de landschappelijke situatie, deze grotendeels nog onbekend.

Vanaf 5000 voor Chr. is het plangebied bedekt geraakt met veen. Deze veengroei is doorgegaan tot de ontginningsperiode in de volle middeleeuwen. Van oorsprong komen aldus veengronden in het gebied voor, tegenwoordig is daar als gevolg van het afgraven weinig meer van terug te vinden aan de oppervlakte. De huidige bodem in het plangebied is van antropogene aard en als zodanig meer bepaald door de historie van het gebied.

3.3 *Historische situatie*

Aalsmeer wordt voor het eerste genoemd in papieren bronnen in 1199. Te betekenis van de naam kan gezocht worden in waterloop (meer) gecombineerd met de persoonsnaam 'AL'.⁶ Een andere bron plaatst de eerste vermelding van Aalsmeer (Alsmar) in een oorkonde uit 1133.⁷ De historie van het plangebied hangt sterk af van de bewoning die samenhangt met de Oostereinder als ontginningsas en later als dijk. De ontginning van het veengebied wordt geplaatst in de periode 1000 tot 1400. Door ontwatering van het veen, klonk de bovenlaag in en werd het maaiveld harder en daarmee begaan- en bewoonbaar. Men gaat ervanuit dat de ontginning van de omgeving van Aalsmeer vanuit de Haarlemmermeer is ingezet en dat men in 2 of 3 stappen ter plaatse van het huidige Aalsmeer terecht is gekomen.⁸

⁴ Huisman e.a. 2011

⁵ Cultureel Erfgoed Noord-Holland 2010 en De Mulder 2003

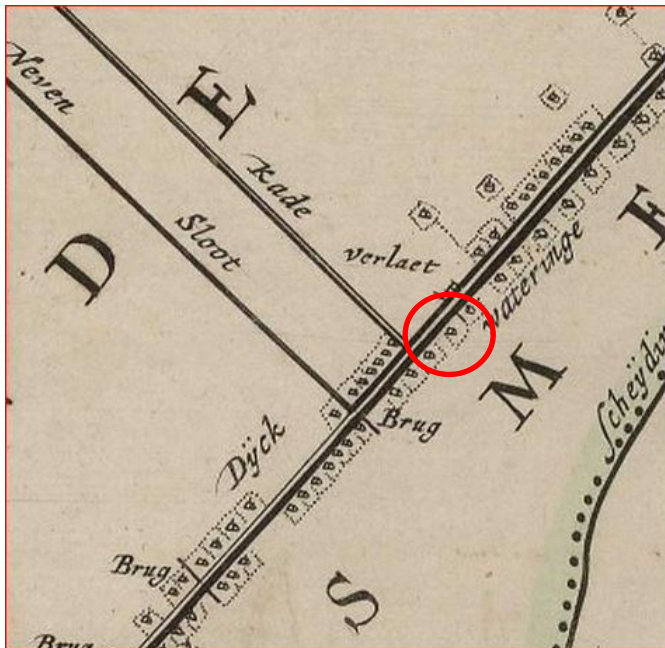
⁶ Berkel en Samplonius 2006

⁷ Cultureel Erfgoed Noord-Holland 2010

⁸ Cultureel Erfgoed Noord-Holland 2010

Door ontginning en turfwinning ontstonden grote plassen, die door erosie van de oevers door afkalving steeds groter werden. Ten zuidoosten van het plangebied was zo de Oosteinderpoel ontstaan.

Op smalle stroken tussen de meren bleef men wonen. Op een kaart uit 1647 zijn aan beide zuiden van de Oosteinder talrijke huizen ingetekend (zie afbeelding 2). Op een kaart uit 1745 zijn het Stom- en Hornmeer, gelegen ten zuidoosten van Aalsmeer, reeds bedijkt en drooggelegd. De Oosteinderpoel bestaat dan ook reeds, maar is nog niet op zijn grootst, vooral aan de noordzijde liggen nog veenresten tegen de dijk aan (afbeelding 3).⁹

Afbeelding 2. Plangebied geprojecteerd op een kaart van J.J. Dou uit 1647.¹⁰

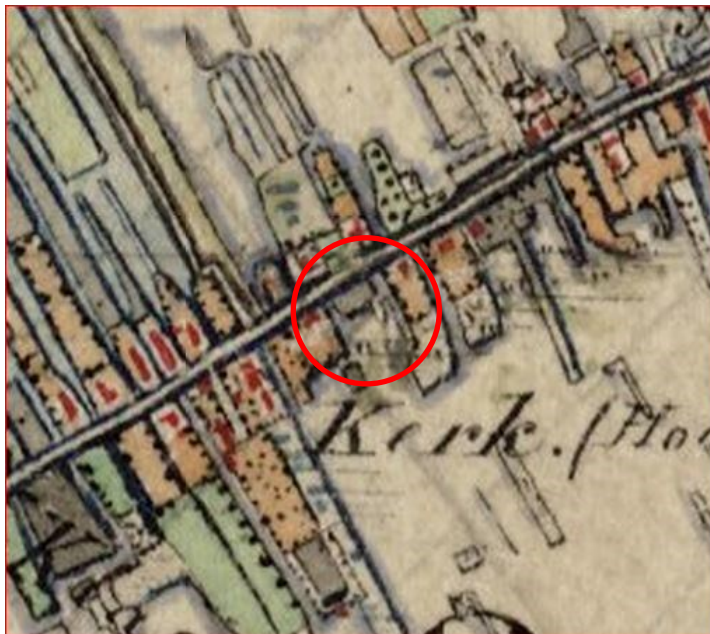
⁹ Dou 1647 en Bolstra 1746

¹⁰ Dou, J.J. 1647

Afbeelding 3. Plangebied op een kaart van Bolstra 1745.¹¹

In de volgende eeuw veranderde die situatie drastisch, zoals blijkt uit een veldminuut van rond 1850 (zie afbeelding 4).

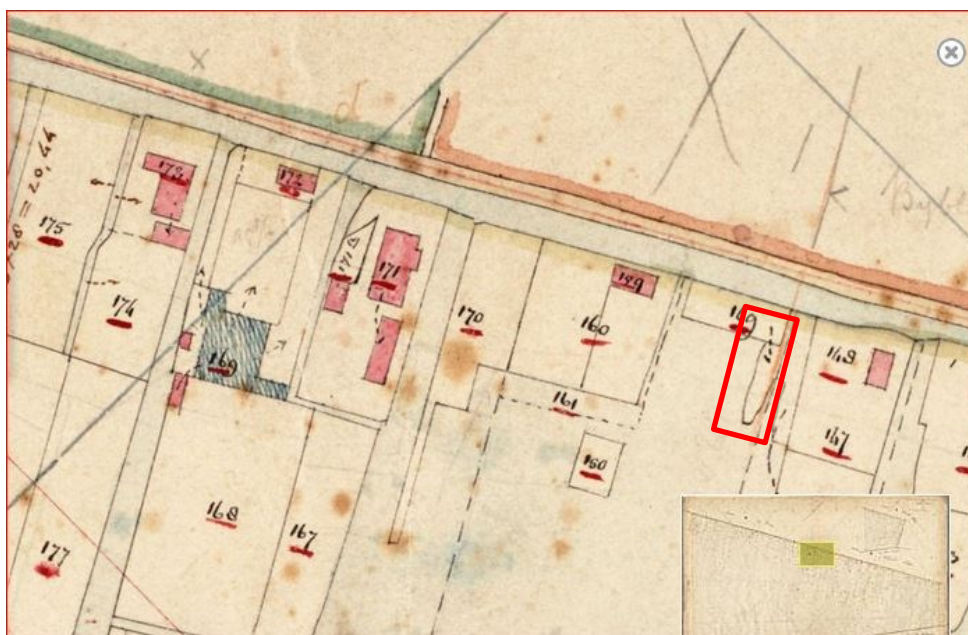
Afbeelding 4. Plangebied ingetekend op de veldminuut van rond 1850.¹² De locatie van het plangebied is niet nauwkeurig.

¹¹ Bolstra, M. 1746

¹² Schuurman, circa 1850

Afbeelding 5a. Plangebied geplot op de kadasterkaart (verzamelplan).¹³

Afbeelding 5b. Minuutplan uit de periode 1811-1832.

Op de veldminuut en op de minuutplan (periode 1811-1832) is ten zuidwesten van het plangebied de kerk (OAT nr. 169) te zien. Een projectie van het plangebied op de kadastrale overzichtskaart (verzamelplan, zie afbeelding 5a) lijkt redelijk nauwkeurig. Deze projectie is op het zicht overgeheveld naar de kadastrale minuutplan (zie afbeelding 5b).

¹³ Kadaster 1811-1832

Belangrijk hierbij is de constatering dat er drie percelen en ook nog wat water zit tussen het plangebied en de Kerkweg. Hieruit blijkt dat het plangebied in de periode 1811-1832 voor circa de helft uit water bestond en voor de andere helft uit onbebouwd land. en Uit deze projectie blijkt dat het lijkt, Ligt de oostelijke deel van het plangebied .

Niet veel later zou een dijk ten zuidoosten van de bebouwing worden aangelegd, die samenhangt met het droogleggen van de Oosteinderpoel in 1867.¹⁴

Afbeelding 6 Uitsnede uit een kaart uit 1899.¹⁵

¹⁴ <http://www.noord-hollandsarchief.nl/>

¹⁵ Bureau voor Militaire Verkenningen 1899

Afbeelding 7. Uitsnede uit een topografische kaart uit 1961.¹⁶

Op de kaart van 1899 is te zien dat de Oosteinderpoel is drooggemaakt en dat de voormalige meerbodem in gebruik is genomen (zie afbeelding 6). Op een topografische kaart uit 1961 is ook bebouwing aanwezig in het drooggemaakte gebied, waarvan het maaiveld ligt op circa 4,0 m - NAP. Het perceel is bebouwd.

3.4 Archeologische gegevens

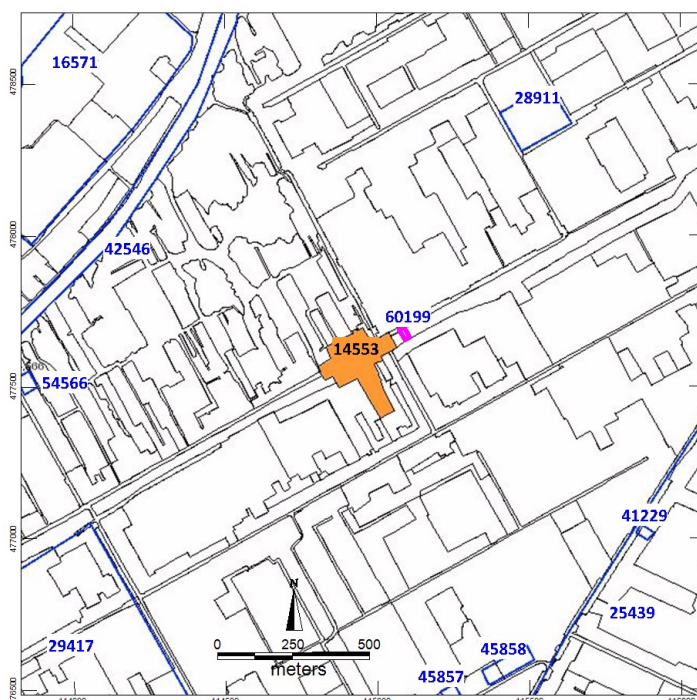
De informatie uit archis (Archeologisch Informatie Systeem) is weergegeven in afbeelding 8. Om een beeld te krijgen van de archeologische vondsten in de omgeving zijn de monumenten, waarnemingen en vondsten besproken, die binnen een straal van circa 1 km van het plangebied liggen.

Archeologische Monumentenkaart, waarnemingen en vondstmeldingen

Direct ten zuidwesten van het plangebied ligt AMK-terrein 14553. Dit is een terrein van hoge archeologische waarde met resten uit de periode late middeleeuwen t/m de nieuwe tijd. Het betreft de historische kern van het gehucht Oostereind.

Binnen een straal van een kilometer zijn nog geen waarnemingen of vondstmeldingen gedaan. Wel zijn er enkele andere onderzoeken uitgevoerd.

¹⁶ Kadaster 1961

Afbeelding 8. Uitsnede uit een Archis-kaart met waarnemingen, monumenten, vondst- en onderzoeksmeldingen.¹⁷

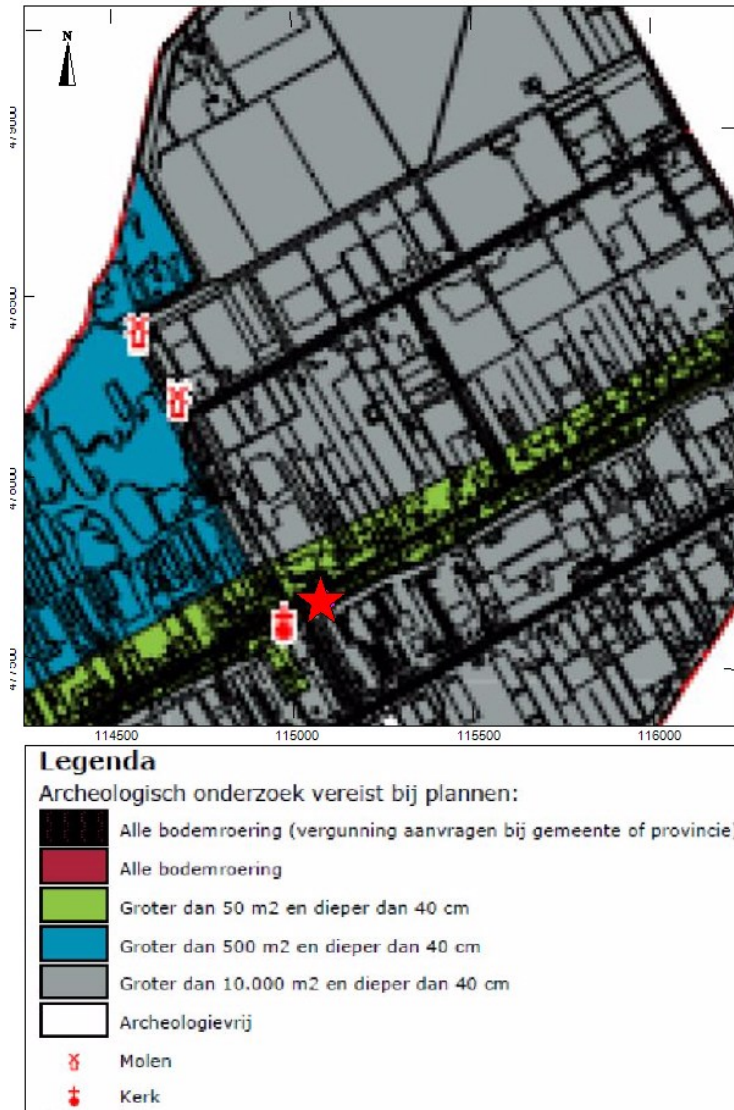
Onderzoeksmeldingen in Archis (zie afbeelding 5)

Onderzoeksmelding	Toponiem	Type onderzoek	Resultaat	Conclusie
28911		bureauonderzoek	Worden geen resten verwacht	Vrij gegeven
16571	Plantsoenstraat 3, 5 en 7	Opgraving	Overgang van de Gouden Eeuw naar Bataafse Republiek (Franse tijd)	Er lijkt sprake van een afname van de welvaart na de Gouden Eeuw
42546	Haarlemmerringvaart	Bureauonderzoek	Kans op vondsten bij het uitbaggeren van de Haarlemmeringvaart	Geen vervolgonderzoek
54566	Pontweg 20-22	Bureauonderzoek	Bodem verstoord door roeren van opgebaggerd veen met de natuurlijke veenlaag voor de landbouw	Geen vervolgonderzoek
45857/47858	Hornweg	Bureauonderzoek	Geen?	Geen?
45858	Hornweg/hoeke Palingstraat	Bureauonderzoek	Kans op archeologische resten zeer klein	Geen vervolgonderzoek aanbevolen
25439	Amstelveen	Beleidsdocument	Geen gebied specifieke info	n.v.t.
41229	Legmeerdijk 166	Booronderzoek	De verwachting blijft hoog voor resten uit de Late Middeleeuwen direct langs de dijk	Bij bodemverstoring wordt een proefsleufonderzoek aanbevolen.

¹⁷ Archis 2012

Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidskaart van de gemeente Aalsmeer geeft voor het plangebied aan dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is bij ingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 40 cm – mv. De archeologische verwachting hangt samen met de Oosteinderweg als ontginningsas en bewoningslint.

Afbeelding 9. Uitsnede uit de archeologische beleidskaart van Aalsmeer.¹⁸

¹⁸ Cultureel Erfgoed Noord-Holland 2010

4 Archeologische verwachting

Indien er nog intact veen binnen het plangebied aanwezig is, het geen op basis van de minuutplan aan de oostzijde verwacht wordt, kunnen hier archeologische resten van de ontginningsperiode, circa de 10^e eeuw, op verwacht worden. Vanaf de ontginningsperiode is er bewoningscontinuïteit geweest langs de Oosteinderweg. De historische kaarten laten vanaf de 16^e eeuw bebouwing zien langs de Oosteinder. Binnen het plangebied zullen er ook wel perioden zijn geweest dat er geen bebouwing stond.

Wat van belang is voor de archeologische verwachting is met name de ontwikkeling in de 1^e helft van de 19^e eeuw. Het lijkt op de afbeeldingen 5a en 5b dat het plangebied gedeeltelijk in de Oosteinderpoel gespoeld is en dat pas na het aanleggen van een dijk en het droogmalen van de Oosteinderpoel het plangebied weer bebouwd wordt. Indien inderdaad bijna het hele plangebied is weggespoeld, dan zijn hiermee ook oude bewoningssporen verloren gegaan.

Uit de kaarten wordt niet geheel duidelijk wat er gebeurt is op het perceel en hoeveel van de oorspronkelijk veengrond nog aanwezig is (circa 50 %). Vooral nog dient er vanuit te worden gegaan dat er nog sporen uit de late middeleeuwen en 1^e helft van de nieuwe tijd aanwezig kunnen zijn.

Uit het gesprek met de opdrachtgever blijkt dat deze in verband met het bouwrijp maken de bodem tot 80 cm diepte is omgezet. Hierbij werden langs de voormalige woning een aantal boven elkaar gelegen verhardingen aangetroffen, die een aanwijzing voor de inklinkende bodem zijn. Oudere archeologische resten worden dieper dan 80 cm verwacht.

5 Conclusie

- *Wat zijn de aardkundige kenmerken van het (historische) landschap waarin het plangebied ligt?*
Het plangebied ligt langs een ontginningsas tevens bewoningslint, dat vanaf de late middeleeuwen in gebruik is. De oorspronkelijke bodem is veen, maar de kans is groot dat door oxidatie en inklinking de top van deze veenlaag is aangetast.
- *Zijn er archeologische waarden te verwachten in het plangebied?*
Er is, uitgaande van de projectie in de afbeelding 5a en 5b, met name aan de oostzijde van het terrein nog een kans op de aanwezigheid van archeologische resten vanaf de Late Middeleeuwen tot in de nieuwe tijd.
- *Zo ja. Wat is de aard en diepteligging van eventueel aanwezige archeologische resten?*
Resten kunnen bestaan uit greppels, afvalkuilen, beschoeiingen etc.
- *Kan een uitspraak worden gedaan over de eventuele verstoringdiepte van de bodem?*
De bodem is tot 80 cm –mv verstoord tijdens het bouwrijp maken van het perceel.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen graafwerkzaamheden?*
Omdat het maaiveld van het perceel bijna gelijk ligt met het slootpeil zullen de funderingsbalken op de hoogte van het huidige maaiveld komen te liggen.
De verstoring van de bodem zal plaatsvinden door 40 heipalen die een oppervlakte van in totaal circa 2 m² verstoren.

Tussen de heipalenrijen en elders op het perceel is nog ruimte voor archeologisch onderzoek mocht dat in de toekomst nodig zijn. Daarnaast vind waarschijnlijk bodemverstoring plaats door het aanbrengen van een riolering en overige kabels en leidingen, deze komen waarschijnlijk niet dieper te liggen dan 80 cm en vinden plaats in reeds geroerde grond.

- *Is een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja welk type?*
De toekomstige bodemverstoring is beperkt. Hierdoor wordt, ondanks de hoge archeologische verwachting, het archeologisch erfgoed slechts zeer beperkt bedreigd en wordt een archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht. Ook kan tussen de palen van het huidige palenplan ook in de toekomst nog archeologisch onderzoek verricht worden mocht dat nodig zijn.

6 Aanbeveling/Selectieadvies

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt aanbevolen het terrein voor wat betreft de archeologie vrij te geven voor de voorziene ontwikkelingen. De archeologische hoge verwachting dient op het perceel te blijven rusten. Mochten in de toekomst diepere graafwerkzaamheden gaan plaatsvinden dan wordt alsnog een archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

Dit selectieadvies dient te worden voorgelegd aan de bevoegde overheid in dit geval de Gemeente Aalsmeer. Deze zullen op basis van de aangeleverde gegevens een selectie besluit nemen over deze aanbeveling.

ArGeoBoor wijst erop dat men bij bodem verstorende activiteiten verplicht is om eventuele vondsten en grondsporen te melden bij de Minister van OCW conform artikel 53 van de Monumentenwet uit 1988. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de Gemeente Aalsmeer.

Literatuur

- Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. Staring Centrum Wageningen.
- Bosch, J.H.A., 2008: Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.
- Cultureel Erfgoed Noord-Holland 2010. Beleidsnota Archeologie Gemeente Aalsmeer.
- De Mulder F.J., e.a., 2003: De ondergrond van Nederland. Wolters-Noordhoff bv Gelderland/Houten. The Netherlands.
- Huisman, D.J., e.a., 2011: De invloed van bouwwerkzaamheden op archeologische vindplaatsen. Bouwen en archeologie. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989: Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.
- Van Berkel, G. en K Samplonius, 2006: Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en historie.

Bronnen geraadpleegde kaarten

- AHN 2007-2012: Actueel Hoogtebestand Nederland: <http://ahn.geodan.nl/ahn/>.
- Bolstram M., 1745: Kaart van het noordelijk deel hoogheemraadschap Amstelland. Collectie Hoogheemraadschap Amste, Gooi en Vecht. Geraadpleegd op www.watwaswaar.nl.
- Archis = Archeologisch Informatie Systeem (<http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>).
- Bureau Militaire Verkenningen, 1899 (Bonneblad), kaartblad 385 Aalsmeer. Geraadpleegd op <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>.
- Dou J.J., 1647. Rijnland. Kaart uit de collectie van hoogheemraadschap Rijnland. Geraadpleegd op www.watwaswaar.nl.
- Kadaster 1811-1832: kaartblad Aalsmeer, Noord- Holland sectie B, blad 01. Geraadpleegd op www.watwaswaar.nl
- Kadaster 1811-1832: Aalsmeer, Noord Holland. Verzamelplan. Geraadpleegd op www.watwaswaar.nl.
- Kadaster 2012: Topografische ondergrond van Nederland schalen 1: 10.000 en 1: 25.000. <http://www.kadaster.nl/top10nl> (open data).
- Schuurman, J., circa 1850. Slooten/ Aalsmeer. Topografische Militaire Kaart (veldminuut). Geraadpleegd op www.watwaswaar.nl
- Topografische Dienst, jaargangen 1961: Topografische kaart 1: 25.000 blad 25D. Geraadpleegd op www.watwaswaar.nl

Bijlage 1. Heipalen plan

11 Schets fundering:

